

I N V E N T O I N T I R A P O R T T I

Isojoki, Arkkukallio

Sähköaseman suunnittelualueen arkeologinen inventointi

21.10.2020

Museovirasto

Arkeologiset kenttäpalvelut

Vesa Laulumaa

Tiivistelmä

Museoviraston tutkija Vesa Laulumaa inventoi Isojoen Arkkukallion sähköaseman suunnittelualueen 21.10.2020. Inventoinnin tilaaja oli Fingrid Oyj. Inventointialueen koko oli noin 32 hehtaaria. Pääosa alueesta koostui avokallioista ja niiden välisistä kosteikoista. Arkeologinen potentiaali oli etukäteen arvioiden tällä kohdalla pieni eikä alueelta löytynyt muinaisjäännöskohteita. Lisäksi inventoitiin parannettavan metsäautotien ympäristöä noin 20 metrin leveydeltä tien molemmin puolin, jolloin löytyi osittain tuhoutunut tervahauta, Korkiaharju (mj-tunnus 1000040464).

Sisällys

Arkistotiedot

Sijaintikartta

1. Johdanto	1
2. Inventointialue	1
3. Inventointialueen historiaa	2
4. Inventoinnin kulku ja tulokset	3
4.1. Inventoinnin valmistelu	3
4.2. Inventoinnin maastotyöt	4
4.3. Inventoinnin tulokset	4
Kuvaluettelo	6
Lähteet.....	6
Kohdekuvaus	7
Isojoki, Korkiaharju, muinaisjännöstunnus 1000040464	7

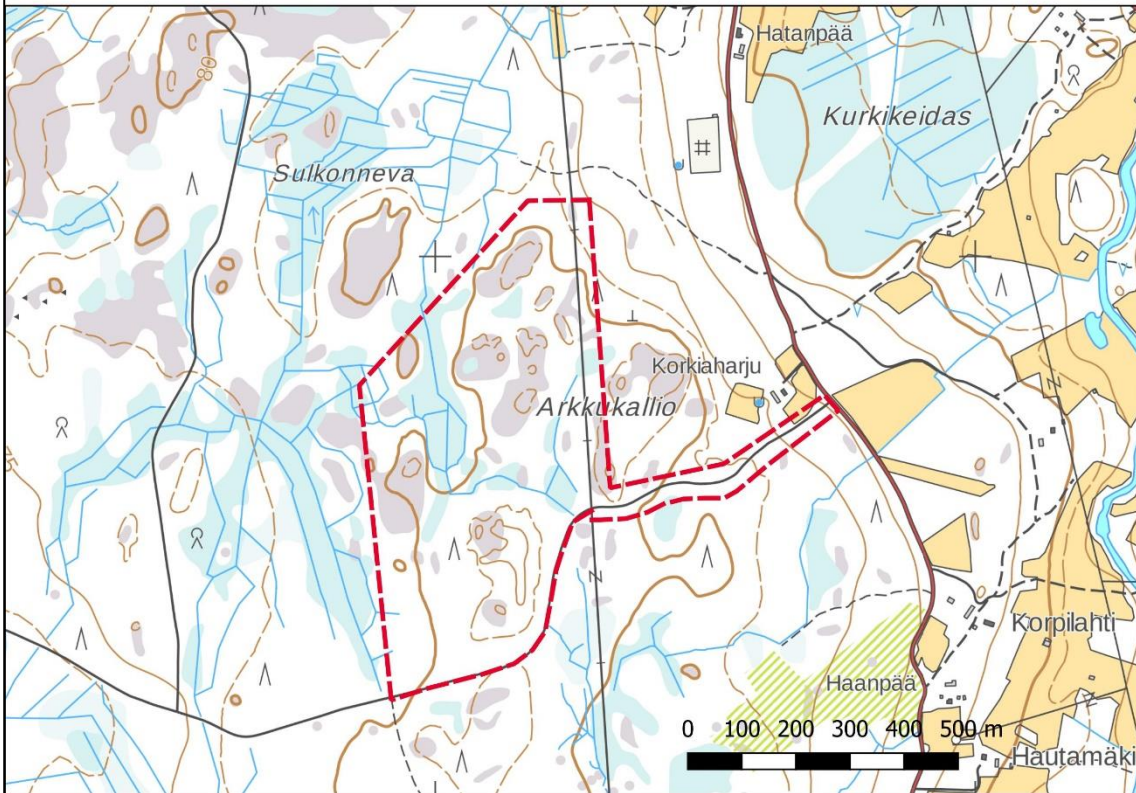
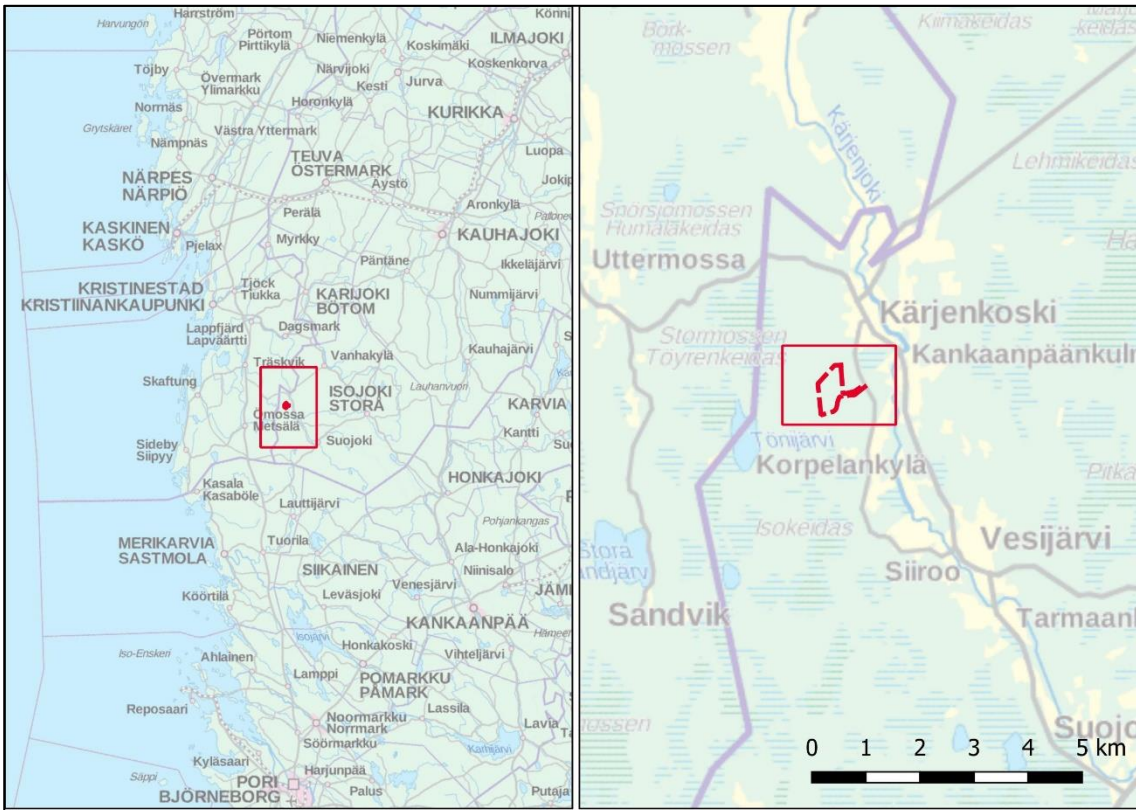
Kannen kuva: AKDG6710:2 Inventointialuetta. Kuvauskopterin kuva lounaasta.

Arkistotiedot

Tutkimus:	Isojoki, Arkkukallio, sähköaseman suunnittelualueen arkeologinen inventointi
Tutkimuksen suorittaja:	Tutkija Vesa Laulumaa Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut
Tutkimuksen tilaaja:	Fingrid Oyj, Lökkisepäntie 21, 00620 Helsinki
Tutkimusalueen laajuus:	noin 32 hehtaaria
Kenttätyöaika:	21.10.2020
Löydöt:	-
Valokuvat:	AKDG6710:1–3
Koordinaatit:	ETRS89-TM35FIN P: 6898675, I: 222140 (inventointialueen keskikohta)

Raportti on arkistoituna pdf-muodossa Museoviraston asiakirjahallintajärjestelmässä. Kopio on toimitettu työn tilaajalle.

Sijaintikartta

1. Johdanto

Fingrid Oyj suunnittelee uutta sähköasemaa Isojoen Arkkukalliolle (sijaintikartta ed. sivu). Suunnittelualueen koko on noin 47 ha. Arkeologinen inventointi tehtiin kuitenkin vain noin 32 ha alueella suunnittelualueen pohjoisosassa, koska alueella tehdyn luontoselvityksen (Eurofins Ahma Oy v. 2020) perusteella oli osa suunnittelualueesta rajattu jo rakentamisen ulkopuolelle ennen kuin Fingrid tilasi alueen arkeologisen inventoinnin. Arkkukallion sähköaseman suunnittelualueen arkeologisen inventoinnin tarve oli tuotu esille Seinäjoen museoiden lausunnossa 1.10.2020 (SM 18/2020). Suunnittelualueella ei sijainnut ennestään tunnettuja muinaisjäännöskohteita.

Fingrid tilasi arkeologisen inventoinnin Museoviraston Arkeologisilta kenttäpalveluilta, jonka tutkija Vesa Laulumaa teki inventoinnin maastotyöt 21.10.2020. Osa suunnittelualueesta oli arkeologisesti inventoitu jo 26.6.2020, jolloin Vesa Laulumaa oli inventoinut Arkkukallion ja Kristiinankaupungin Furubackan välille suunniteltua voimajohtoreittiä (Laulumaa 2020).

2. Inventointialue

Inventointialue sijaitsee noin 15 km länteen Isojoen kirkonkylästä, Kärjenjoesta/Siironjoesta (joen nimi vaihtuu Kärjenkosken kohdalla) noin kilometri länteen. Inventointialueen koko oli noin 32 ha ja se koostui sähköaseman suunnittelualueesta nykyisen voimajohdon länsipuolella sekä voimajohdon ja Korpelankyläntien välisen metsäautotien lähiympäristöstä, noin 20 metrin leveydeltä tien molemmin puolin.

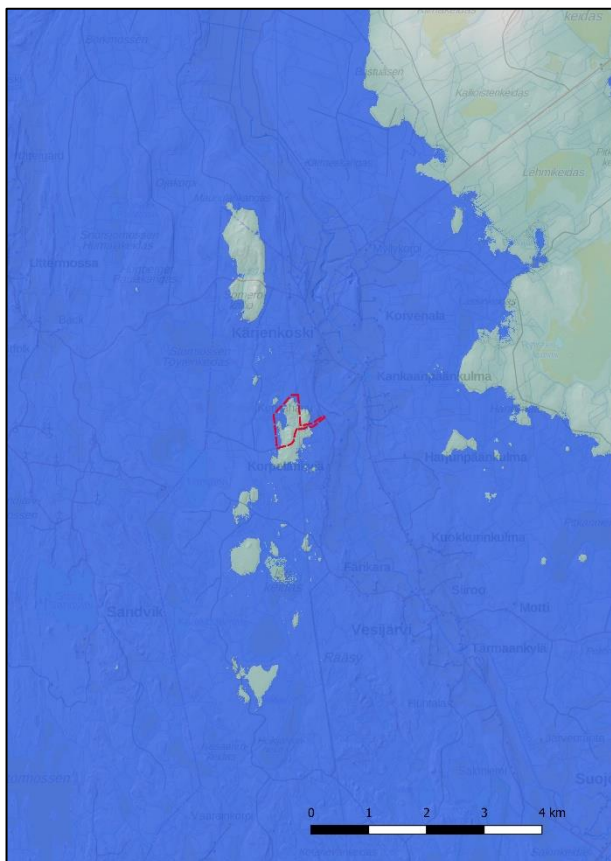
Pääosa inventointialueesta on avokallioita ja niiden välisiä kosteikkoja (kuva 1). Metsä on mäntyvaltaista taalousmetsää. Maasto laskee Arkkukalliolta itään ja samalla avokalliot vähenevät ja maaperä muuttuu moreenista hiekaksi tai hiekka/moreeniksi. Inventointialueen korkeimmat kohdat ovat noin 85 metriä mpy (merenpinnan yläpuolella) ylimpänä sijaitsevilla avokallioilla ja matalin kohta noin 70 metriä mpy on metsäautotien ja Korpelankyläntien risteyksessä.

Kuva 1. Inventointialue sijoittui kuvassa näkyvän sähkölinjan länsipuolelle ja metsäautotien varteen. Kuvauskopterin kuva lounaasta. (AKDG6710:3)

3. Inventointialueen historiaa

Kärjen/Siironjoen laaksossa on huomattavan paljon kivikautisia asuinpaikkoja. Niitä tunnetaan suuri määrä myös Kärjenjoen pohjoispuolella kulkevan Lapväärtinjoen alueelta. Inventointialueelta ei tunneta muinaisjäännöskohteita, mutta hieman idempänä, lähellä jokiuomaa, on kivikautisia asuinpaikkoja. Inventointialueen kivikautiset rannat ajoittuvat noin 6000–7000 vuoden taakse, jolloin Arkkukallio ja sen etelä- ja länsipuolella olevat mäet muodostivat ensin hajanaisen saariryhmän, joka maankohoamisen seurauksena kuroutui yhteen ja muodosti ison saaren mantereeseen edustalle noin 6000 vuotta sitten (kuva 2 ja 3). Nykyisen Siironjoen uoman kohdalla oli tuolloin pitkä salmi, joka erotti saaren mantereesta. Myöhemmin kivikaudella nykyisen jokiuoman kohdalla oli pitkä merenlahti, jonka rannoilta tunnetaan runsaasti kivikautisia asuinpaikkoja.

Kuva 2. Inventointialue noin 8000 vuotta sitten, jolloin Arkkukallion alue kuului saariketjuun rannikon edustalla. Rantavaihe hahmotettu 80 metrin korkeuskäyrän mukaan.

Kuva 3. Inventointialue noin 7000 vuotta sitten, jolloin Arkkukallio lähialueineen muodostivat ison saaren. Rantavaihe hahmotettu 70 metrin korkeuskäyrän mukaan.

Pronssikauden tai rautakauden kohteita alueelta ei tunneta. Historiallisen ajan asutusta itse inventoidulla alueella ei ole ollut ja Kärjenkosken sekä Korsbäckin seutujen asutus vakiintui melko myöhäisessä vaiheessa 1700-luvulta eteenpäin.

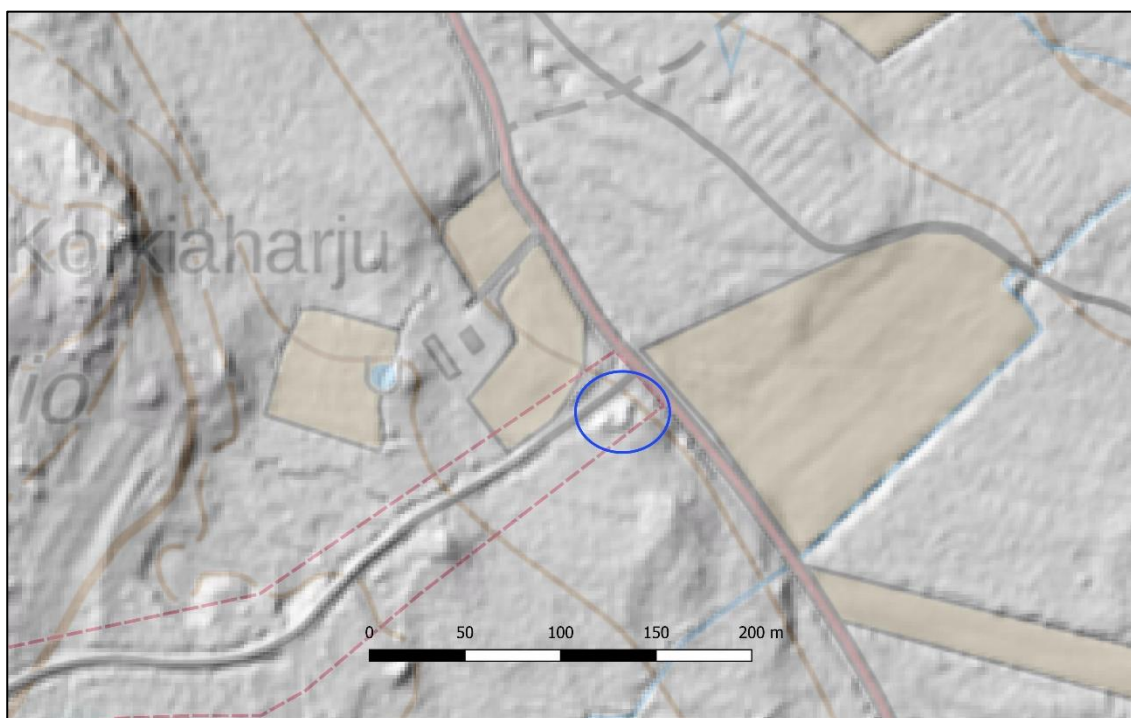
Inventointialuetta koskevia arkeologisia tutkimuksia on tehty aiemmin kaksi. Vuonna 2008 Johanna Seppä ja Heini Hämäläinen Museovirastosta inventoivat Fingridin tilauksesta Pomarkku–Kristiinankaupunki voimajohdolinjaa. Kyseinen inventointi koski nykyistä voimajohtoa, jonka viereen sähköasema on suunniteltu. Vuonna 2020 Vesa Laulumaa Museoviraston Arkeologisista kenttäpalveluista inventoi Arkkukallion ja Kristiinankaupungin Furubackan välille suunniteltua 110kV:n voimajohtoreittiä, inventoi kohdistui osittain suunnitellun sähköaseman alueelle.

4. Inventoinnin kulku ja tulokset

4.1. Inventoinnin valmistelu

Inventoinnin valmisteluissa käytiin läpi aiemmat tutkimusraportit, historiallisen ajan karttamateriaalia, alueen historiaa koskevia teoksia ja muinaisjäännösrekisterin tiedot. Esihistorian osalta tärkein lähdeaineisto oli Museoviraston raporttitietokanta ja muinaisjäännösrekisteri. Arkeologista potentiaalia inventointialueen eri osissa erityisesti esihistorian kannalta selvitettiin myös rantavaiheita rekonstruoimalla. Eri rantavaiheiden maastomalleja tehtiin Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen tiedostopalvelusta ladatuilla 2 metrin korkeusmallitiedostoilla, joista tuotettiin eri aikakausien ja rannan korkeuksien rekonstruktioita. Mallinnukset tehtiin QGIS-ohjelmalla.

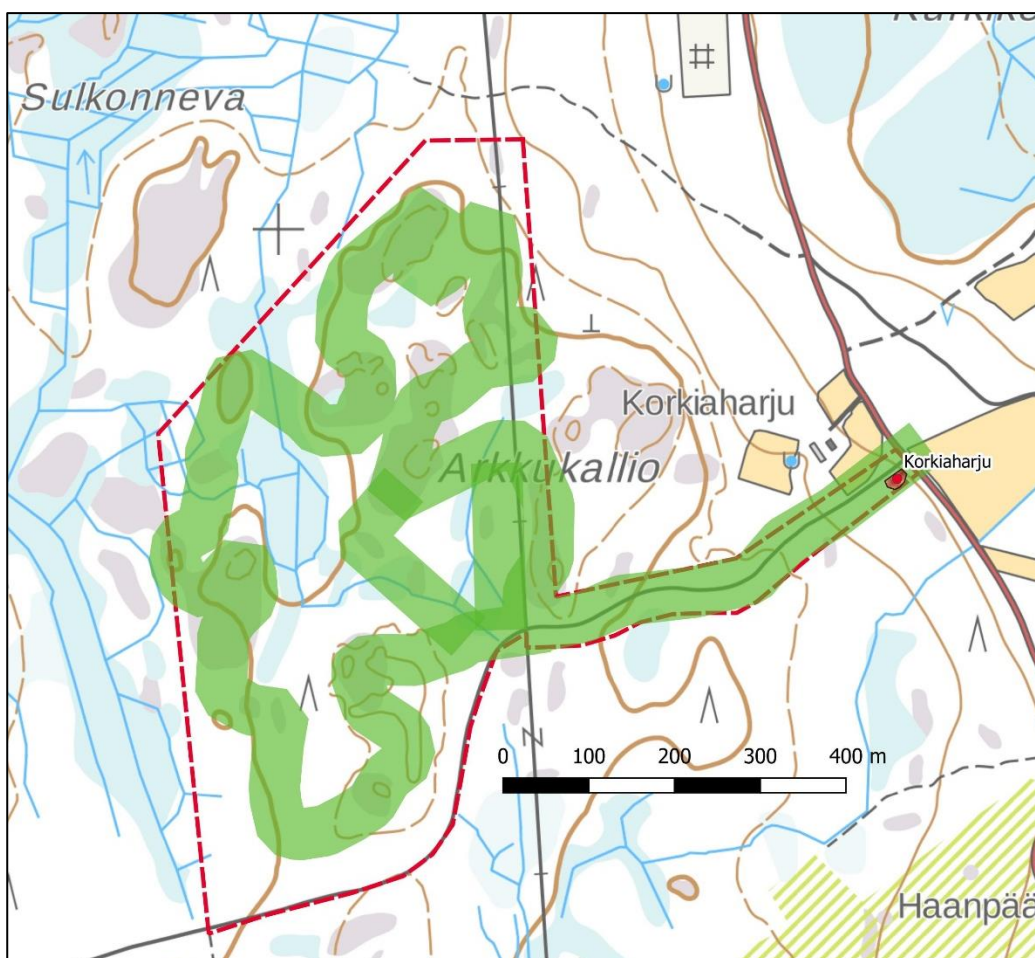
Maanmittauslaitokselta saatavissa oleva korkeusmalliaineistoa käytettiin myös vinovalovarjosteen (DEM-mallin) luomiseen. Sen ohella käytettiin myös Maanmittauslaitoksen Paikkatietoikkuna-verkkopalvelun tarjoamaa vinovalovarjostetta. Näiden pohjalta tehtiin inventoinnin valmisteluvaiheessa havaintoja kohteista, jotka erottuvat kuvissa mahdollisina ihmisen tekeminä rakenteina, kuten esim. tervahaudat, hiilimiilut ja kivikautiset asumuspainanteet. Vinovalovarjosteissa havaittiin mahdollinen tervahauta Korpelankyläntien ja metsäautotien risteyksen kohdalla ja maastotöissä havainto voitiin vahvistaa (kuva 4).

Kuva 4. Vinovalovarjosteessa havaittu mahdollinen tervahauta (kuvassa ympäröity sinisellä) osoittautui maastotarkastuksessa osittain tuhoutuneeksi tervahaudaksi.

4.2. Inventoinnin maastotyöt

Inventoinnin maastotyöt tehtiin 21.10.2020. Sää oli syksyisen hämärä ja kolea, mutta havaintomahdollisuudet olivat hyvät. Runsaiden sateiden takia maasto oli hyvin märkä. Maastossa käytiin läpi sähköaseman suunnittelualue jalkaisin havainnoiden (kuva 5), kulku tapahtui pääosin avokallioita pitkin, niiden väliset suolämpäreet olivat hyvin märkiä. Näkyvyys alueella oli hyvä. Kivikautinen potentiaali kallioisessa ja kosteassa maastossa nähtiin hyvin pieneksi ja päähuomio kiinnittyi mahdollisiin kivirakenteisiin avokallioilla ja niiden tuntu-massa, sellaisia ei kuitenkaan havaittu. Metsäautotien ympäristö inventoitiin noin 20 metrin leveydeltä, alueella oli melko tiheää puustoa ja maasto oli paikoin hyvin vetistä. Metsäautotien itäpäässä maasto muuttui tasaisemmaksi hiekka/hiekkamoreenipohjaiseksi kankaaksi ja puusto oli varttuneempaa. Alue vaikutti sopivalta kivikautiseksi asuinpaikaksi, mutta koepistoista ei tullut esiin mitään siihen viittaavaa. Koepistoja tehtiin löydetyn tervahaudan tuntumaan ja sen länsipuolelle tien eteläpuolella.

Kuva 5. Inventoinnissa läpikäytyt alueet merkitty vihreällä, inventointialue merkitty punaisella katkoviivalla.

4.3. Inventoinnin tulokset

Inventoinnissa löytyi yksi tervahauta, jolle annettiin nimi Korkiaharju viereisen talon nimen mukana. Tervahauta oli havaittu jo esityövaiheessa vinovalovarjostetta tutkittaessa. Tervahauta oli tuhoutunut osittain ilmeisesti risteysaluetta laajennettaessa tai metsäautotietä tehtäessä, siitä on jäljellä noin puolet.

Inventoinnissa havaittiin myös, että Korpelankyläntien tuntuma on topografiansa ja hiekkaisen maaperänsä peruseella potentiaalista aluetta kivikautisten asuinpaikkojen löytymisen kannalta. Mesoliittisen kivikauden lopulla, noin 7000 vuotta sitten, tien tuntumassa oleva rinne on sijainnut saaren mantereen puoleisella suojaisella sivulla, saaren mantereesta erottavan salmen rannalla, joten asuinpaikkojen löytymisen suhteen koko

tällä alueella on suuri potentiaali. Tämä huomio siis alueella mahdollisesti joskus tehtäviä inventointeja ajatellen, Arkkukallion inventoinnin yhteydessä aluetta ei tutkittu kuin inventoidulta pieneltä osalta.

Helsingissä 23.2.2021

Vesa Laulumaa

Kuvaluettelo

Kuvaaja Vesa Laulumaa

AKDG6710:1 Tervahauta kuvattuna pohjoisesta, metsäautotieltä. Haudan pohjoisosa on tuhoutunut metsäautotietä tehtäessä tai risteysaluetta levennettäessä.

AKDG6710:2 Inventointialuetta. Kuvauskopterin kuva kaakosta.

AKDG6710:3 Inventointialue sijoittui kuvassa näkyvän sähkölinjan länsipuolelle ja metsäautotien varteen. Kuvauskopterin kuva lounaasta.

Lähteet

Painetut lähteet

Pihlaja, Mirjam 1984: Isojoen pitäjän historia. Isojoen kunta.

Vuorela, Arto, Penttinen, Teea ja Lahdenperä, Anne-Maj 2009: Review of Bothnian Sea Shore-Level Displacement Data and Use of a GIS Tool to Estimate Isostatic Uplift. *Posiva. Working Report 2009-17*.

Arkistolähteet

Laulumaa, Vesa 2020: Arkkukallio (Isojoki)–Furubacka (Kristiinankaupunki) 110kV voimajohtoreitin arkeologinen inventointi 26.6.2020. Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut. Museoviraston arkisto.

Seppä, Johanna ja Hämäläinen, Heini 2008: Pomarkku–Kristiinankaupunki. 400kV voimajohdon kiinteiden muinaisjäännösten arkeologinen inventointi. Museovirasto, Arkeologian osasto. Museoviraston arkisto.

Internet-lähteet

Arkistolaitoksen digitaaliarkisto <http://digi.narc.fi>

Maanmittauslaitos. Avoimien aineistojen tiedostopalvelu. <http://www.mml.fi>

Paikkatietoikkuna, <http://www.paikkatietoikkuna.fi>

Muut lähteet

Lappalainen, Niina ja Lehmus, Stiina 2020: Fingrid Oyj, Arkkukallio (Isojoki) – sähköasema-alueen luontoselvitys. Eurofins Ahma Oy.

Åberg, Susanne 2013: Litorinameren ylin ranta Suomessa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Geotieteiden ja maantieteen laitos. Geologian osasto.

Kohdekuvaus

Isojoki, Korkiaharju, muinaisjäänöstunnus 1000040464

Muinaisjäänöstyyppi: Työ- ja valmistuspaikat **Alatyyppi:** Tervahaudat
Lukumäärä: 1 **Ajoitus:** Historiallinen
Laji: Kiinteä muinaisjäänös
ETRS-TM35FIN: P: 6898709 I: 222722 Z: 71
Koord. selite Tervahaudan gps-koordinaatit
Lähin osoite: Korpelankyläntie 139, Isojoki
Kuvaus

Tervahauta sijaitsee noin 14 km Isojoen kirkonkylästä länteen, Kärjenkoskella, Korpelankyläntien ja siitä erkanevan metsäautotien risteyksessä. Risteuksen länsipuolella on Korkiaharjun talo. Maasto on koilliseen viettävää hiekkapohjaista kangasta, jonka puusto koostuu varttuneista kuusista ja mänyistä. Tervahaudan pohjoisosa on tuhoutunut metsäautotietä tehtäessä, vaikuttaisi siltä, että haudasta on vain puolet jäljellä. Tervahaudan leveys vallien ulkoreunasta mitattuna on noin 18 metriä. Vallien leveys on noin 3–4 metriä, tervahaudan sisäosa on maljamainen, noin metrin syvä.

Digikuvat: AKDG6710:1
Löydöt: -
Aiemmat löydöt: -
Aiemmat tutkimukset: -

Korkiaharju. Tervahauta kuvattuna pohjoisesta, metsäautotieltä. Haudan pohjoisosa on tuhoutunut metsäautotietä tehtäessä tai risteysaluetta levennettäessä. (AKDG6710:1)

Isojoki, Arkkukallio, sähköaseman suunnittelualueen arkeologinen inventointi v. 2020

Korkiaharju, muinaisjännöstunnus 1000040464, työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat, historiallinen

